



www.dereta.rs

Biblioteka
„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Ada Murolo
IL MARE DI PALIZZI

IL MARE DI PALIZZI © 2012 Ada Murolo
Published by arrangements with Meucci Agency – Milan and Tempi
Irregolari di Pesarino Astrid, Gorizia

Copyright © ovog izdanja Dereta



Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ADA MUROLO

More Palicija

Prevod s italijanskog
Dragan Mraović

Beograd
2015.
DERETA

Imena, likovi, mesta i događaji u ovom delu plod su autorove mašte.
Svaka sličnost sa činjenicama, stvarnim mestima (osim mora) ili ljudima,
bez obzira na to da li su postojali ili postoje, sasvim je slučajna.

Mojoj ćerki, glavnom liku mog života

„Šta smo mi, ako ne sećanje?“

Adelino pismo Dadu

Postoji bezbroj priča u našim životima, štaviše bezbroj života, na zapanjujućoj vrteški mesta i osoba: menjaju se drugovi, sreću nove ljubavi, deca odu, mi mislimo da smo još uvek živi i postojeći kada nas neko pozove na večeru, možda u restoran indijske brze hrane, sa sintetičkim zavesicama na prozorima, sjajnom plavom bojom na zidovima, boginjom Kali osvetljenom sijalicama za božićne praznike. Dobrom hranom, ljutom, začinenom.

Ali sledećeg jutra, kada se probudimo, opet smo potišteni i počinjemo neku novu priču na nekom drugom mestu. Postoje udaljena i različita mesta, gde tražimo utočište da povratimo dostojanstvo svojih života, ali stanovnici novog grada ne primećuju stranca koji, zaštićen uzdignutim okovratnikom, ide na posao pognute glave. Svejedno nastavljamo da se obmanjujemo da smo samo u prolazu kroz nepoznatu zemlju: da ćemo otići i potražiti neko drugo, gostoljubivije mesto. Ipak, na autobuskoj stanici svaki dan susrećemo iste ljude koji nam se najednom učine stari. Ostarite zajedno, u stranom gradu svakog drugog čoveka. A uveče, u tišini kuće, kada život zastane i na vrt sa ružama padnu senke, klatno sata užasava svojim šaputavim otkucajima: kaže da je vreme nezaustavljivo. Onda se traži smisao izgnanstva i života koji mu pripada, uzroci, listopadne ideologije, smešne mode: neka beznačajna ideja uhvaćena u letu na nekoj tezgi postaje naša kao da je jedina moguća i njome oružamo naša priglupa putešestvija. Ali ako dopustimo da budemo vođeni uspavanim sećanjem – kada nas slučajno obuzme refren neke

pesme ili nas, iznenada, zaslepe treperenja marine kada izađemo iz hladovine venjka – i poslušno se vraćamo putevima koje smo prošli, pipajući, tiho kucajući nas prepoznaju po našoj prizvanoj reči, ponovo ćemo sresti sebe, kuću, drvo, stazu. Videćemo u daljini svog oca kako zamišljeno hoda na plaži. Postoje zaboravljena mesta u svačijem pamćenju, koja nas očekuju, gde vreme ne teče i gde eho glasova iz nevidljivih prostora još zapanjeno odjekuje.

Detinjstvo.

*Dok spavaš,
Godine sunca prolaze ...*

Antonija Poci, „Vreme”

Izgnanstvo

Redo Kalabrija, 28. februar 1991.

Adela se vraćala s vremena na vreme u Redo. „Da bih posetila baku Lili”, govorila je ćerki Nini. Došla je u svoj stari grad iz dalekog Trsta i kada se našla u porodičnoj kući, počela je da se vrti po njoj u potrazi za nečim što joj je pripadalo. Oživljavala je tako, među predmetima, svoju nostalgiju, ideju zavičaja koja ju je obuzimala i pratila svuda već mesecima, tamo u izgnanstvu uma. A u žagoru koji je dolazio sa ulice i uvlačio se u pomrčinu sobe, odjek njenih koraka je ovlaš prigušivalo prikriveno prisustvo majke Lili. Često zatvorena u sobi da bi čitala, Lili se pojavljivala povremeno u hodniku samo da bi otišla u dnevnu sobu do klavira, starog eberharda na kome je prebiralala po požutelim dirkama note starih romansi pokušavajući da povrati gipkost prstiju. Ali, izvan zidova te sobe, stare žice previše su vibrirale i širile kućom nejasne i nesigurne tonove. Nina i Adela su sišle tog jutra, iz spavaćih kola, na peron prvog koloseka glavne stanice Reda Kalabrije i, posle napornog istovara prtljaga, uzele su gradski taksi, naravno taksimetar je bio ugašen.

„Koliko tražite do Askeneza?”, upitala je Adela.

Taksista je lukavo promumlao na lokalnom dijalektu nešto što bi se moglo protumačiti kao: *Ne mislim da iznos koji ću tražiti, iako je visok i nepošten, zaslužuje da se o njemu raspravlja među civilizovanim ljudima poput nas.*

Tog dana, krajem februara, Adela je ušla u kuću sa Ninom, koja je, kao i uvek, ostavila ranac na ulazu da bi što pre dojurila do bake, a onda je navalila na telefon da okupi sve prijateljice iz Ređa. Pošto je kofere i kaput ostavila u sobi, Adela bi iznenađena jer su joj se te prostorije učinile iznenada nepoznatima. Velike tihe sobe nisu podsećale na bilo šta porodično: nije prepoznavala čak ni onu koja je bila njena i Anđelikina, treće po redu od četvoro braće i sestara, koja je sada živela u Batu. Dado, stariji brat, bio je tamo već nekoliko dana i trebalo je da otputuje te večeri. Mlađa sestra, Beta, jedina koja je živela sa majkom u Ređu, trebalo je brzo da se vrati. Adela godinama nije videla Dada.

Ručak, nekoliko sati pre odlaska njenog brata, odvijao se gotovo potajno. „Za sto”, pozvala je Lili, kao u vreme kada su deca bila mala i njihov otac živ. Njen ton, izveštačeno veseo, odavao je zebnju zbog sinovljevog skorog odlaska. Lili se i dalje osećala povređenom zbog njegovog odvajanja od nje. Adela je to znala i kada je čula njen poziv, osetila je napetost u želucu, jer se setila zapostavljanja majke kada je Dado, nekoliko godina nakon smrti svog oca, napustio kuću prvi put i preselio se u grad na severu zemlje da bi se bavio svojom profesijom lekara. Dado je jeo polako. Izgledao je mlađe sa svojih četrdeset i četiri godine. Nina je prekinula tišinu i zapitala kako je mlada rođaka:

„Kako je Lilit?”

„Ah... pa, pa... da... da, dobro. Ide u drugi razred. Svira klavir već dve godine”, odgovorila je zbunjeno, pokušavajući da bude srdačna.

„Tako rano klavir, jadnica! Ja sam to odavno napustila: majka je patila zbog toga kao da sam napustila školu! Za mene je to bila noćna mora. Uskoro ću da polažem maturu, taman posla da imam još tu muku sa klavirom!”, prokomentarisala je Nina veselo.

„Proći ćeš sjajno na maturalnom, kažu mi da si briljantna. Kao i tvoj otac...”, rekao je Dado. Adela nije čula posljednje reči, ili se pravila da ih ne čuje, i razgovor se završio tako. Lili je bila napeta: njena mala pojava neprimetno je bila obuzeta sinom, dok se njen uznemireni pogled spuštao na tanjire ili jela, koji kao da su stajali nepomično na stolu samo zbog njega.

„Dado, želiš li soli? Uzmi još jedno parče! Izgleda mi da si malo smršao, možda si umoran.” Sa prigodnim osmehom, Dado je lakonski odgovarao na navaljivanje svoje majke, ali nije dizao pogled sa svog tanjira. Adela je pak posmatrala ćerku Ninu koja je uporno gledala u ujaka. Nije shvatala da li je devojka bila zadovoljna ili zbunjena. Nina sigurno misli da je star, verovala je Adela. Za nas koji smo se igrali zajedno, naše bore su ožiljci na licima dece, a tuga zbog okončane radosti igre. Ali deca, koja ne mogu da zamisle naše detinjstvo, vide nas onakve kao što jesmo. Skoro stari. Adela je mislila pogrešno. U stvari, Ninin pogled, u njenom naporu da vidi naznaku nečijeg stvarnog zanimanja za nju, bio je pogled nekoga ko traži pažnju koja mu je dugo uskraćivana.

Pri kraju ručka, Adela je počela da razgovara sa njim. Često su njeni argumenti izgledali deplasirani i zbunjivali su sagovornike, ali se to dešavalo kada bi ona osetila da je obuzima neka neodređena nelagodnost za koju nije uspevala da odredi šta je. Tog dana se obratila starijem bratu iz najmanje dva razloga. Prvi je bio želja da prekine taj nepodnošljivi muk koji ni nestrpljivo brbljanje majke nije uspevalo da prekine, a drugi je bio detinjasta želja za komunikacijom sa njim, za komunikacijom koju je Dado neobjašnjivo prekinuo skoro dvadeset godina ranije, kada je umro njegov otac. A možda se prekid njihovih odnosa poklopio sa kasnijim Dadovim brakom ili sa istovremenim Adelinim razdvajanjem od muža posle samo pet godina zajedničkog života. Adela nije znala o čemu je reč i zato je patila. Beta je počela spretno i polako da

zamotava ko zna koju već cigaretu, papir i duvan su bili vrlo kvalitetni, pa se Adela prisetila igara kojih su se igrali ona i Dado na terasi u Paliciju.

„Da li se sećaš kada smo ti i ja pravili duvan od suvog lišća koje je padalo na pod terase sa trema?“, zapitala je živahno, ali Lili je to nerviralo, pa je načinila izraz blagonaklonog sarkazma uz jedan od njenih uobičajenih smeuljaka.

„Ne, ne sećam se...“, promrmljao je Dado.

„Tucali smo ga u žutim plastičnim kanticama! Da li se sećaš da te je ubola ona osa koju si uznemiravao dok je sisala trulo zrno grožđa na zemlji?“ Pomalo rasejan, ali sa izvesnim zadovoljstvom, njen brat je ponovio da se ne seća te prilike, a kada je sestra uporno nastavila da dodaje detalje sa žarom koji mu je sve više išao na nerve – „Kako to da se ne sećaš? Zar se ne sećaš da ti je Barbera lečila ubod polovinom glavice crnog luka?“ – hladno joj je odbrusio pogledavši je oštro svojim plavozelenim očima: „Ne sećam se baš ničega.“

U Adelinoj glavi tada su počele da se nagomilavaju davne slike, kao da žele da ublaže ponižavajuću i božansku ravnodušnost njenog brata, slike udaljenije od ove kuće i ovog grada, udaljenije od četvoro zagubljene braće, i prošlost se ponovo pojavila nejasna i neprozirna.

U „Novom kafiću”

Ređo Kalabrija, 1. mart 1991.

Sutradan, u kasnim popodnevrim satima, Adela je rešila da izađe sama i počela je besciljno da luta ulicama Ređa. Grad, koji je izdala svetlost bezbojnog dana, kojim se iz zavese oblaka širila dosadna i hladna belina, ogoljavao je svu svoju propast. Dok je prelazila Trg Svete Ane, pre nego što izbije na Bulevar Garibaldi, videla je vatrogasce koji su vodenim šmrkovima prali ulicu od krvi mrtvog čoveka ubijenog metkom: njegov život se gubio u rečici prljave vode, kraj trotoara. Bilo je to jedno od svakodnevnih gradskih ubistava o kome će *Gazeta del Sud* dan kasnije kratko izvestiti.

Stigla je do Bulevara i hodala brzo, lakim korakom, spretno i nečujno zaobilazeći male grupe ljudi koji su ćaskali i zagrljene parove. Opčinjena morskom pučinom, prođe poprečnom ulicom ka ulici Marina Alta i prođe pored muzeja, kraj stećka grčkog pesnika Ibika, koji je živio u šestom veku u Ređu.

U proleće dunje, u starom vrtu nimfi... pisalo je na natpisu. Zatim Adela uzdrhta u kaputu svetle boje koji je prekrivao laganu haljinu i zapita se da li je *njihov* stari vrt nimfi, njen i Dadov, što se video sa terase u Paliciju tik uz plažu, još uvek bio i tako vedar, kao kada su bili mali.

Onda je ušla u „Novi kafić” i krenula ka jednom pomalo skrajnutom stočiću. Dok je lenjo skidala kaput, krajičkom oka primeti da je neko krišom posmatra. Zatim, vođena instinktom zavodaenja

i blago zbunjena, prešla je rukom preko tamne kose koja joj je pala preko čela. Ali, pomislila je da greši.

Poručila je manje nego što je htela: samo piće, ali je morala da ponovi jer je kelnerica nije čula.

S vremena na vreme, dokono je provirivala napolje i pitala se kako je moguće da je još privlači taj grad koji se nepovratno promenio. Iz svog ugla, kroz široko staklo, mogla je obuhvatiti pogledom divno zelenilo koje je zaklanjalo pogled na more: ogromne magnolije, palme koje se njišu, puzavice prelivene crvenim cvetovima na grčkim ruševinama i drugo retko bilje – čiji su značaj Adela i Dado znali još iz lekcija u školi – možda su bili zasađeni sa istom nemarnom površnošću koja je u tom kraju lebdela svuda, ali koja je sanjarski nastajala na antičkoj ozbiljnosti i svesti.

Iza palmi, sunce je pred sumrak prosipalo, kroz jedan prozor među oblacima, vodopad svetlosti na omeđenu površinu moreuza, dok je neki sivi brod, ulazeći u luku, sekao zasenčen suncem modru i tihu vodu.

Setila se mora Palicija – bez ostrva naspram njega, bez nekog grada koji bi varljivo oslikavao jezero fatamorgana – i njegovih vitkih i crnih brodova, dalekih, nepomičnih duž linije horizonta, kada se dan krajem leta bližio kraju, a sparina je ustavljala sve živo.

U Ređu, skoro uvek izloženom vetru moreuza, nije bilo tako. Čim su se preselili iz Palicija u grad, kada je Adela imala dvanaest godina, iz njihovog stana more se tek naziralo u daljini: prozor trpezarije je uramljivao samo kvadrat plavog mora još svetlog zbog poslednjeg treptaja sunca, između male vile i gvozdene armature još nezavršene zgrade. Već tada, kao one večeri u „Novom kafiću”, u duši još nezrele devojke prostirala se spokojna slika mora Palicija.

Sedela je blizu stola za kojim je bila mala živahna grupa starijih muškaraca, uključujući i advokata Romana. Nije ga videla još od

smrti svog oca. Nosio je uobičajenu sportsku kapu engleskog stila na gustoj kosi, sedoj i prilično dugoj, i imao je još lepo lice, ali bio je pognut. U mudrijaškom tonu ćaskao je приметnim jonskim naglaskom. Bio je to spor govor pun dramskih pauza.

Akcenat Palicija joj je izmamio osmeh i odmah je naumila da ispriča Dadu o tom susretu, u pismu koje je nameravala da mu napiše, a odlučila je da to uradi tokom noći dok joj san nije dolazio na oči. Mnogo puta je osetila potrebu da to učini, ponela je iz Trsta i neke kucane stranice sa porodičnom istorijom, koju je rekonstruisala tokom iznenađujućih istraživanja na mestima svog porekla. Ali pismo koje je odlučila da napiše, prethodne večeri, bilo je neka vrsta zahteva, želja da zajedno pronađu zajedničku prošlost, koju je njen brat izgleda zaboravio. Adela nije ni znala da li je Dado patio kao ona zbog prodaje kuće u Paliciju.

Najdraži Dado, zamišljala je da će napisati, komunikacija između nas je nemoguća, jer se nismo videli neko vreme, a i kada smo se sreli, nisi hteo da me saslušáš. U međuvremenu, mama je prodala kuću u Paliciju. Od tada ne mogu da nađem mir. Terasa, naša terasa...

Zaspala je tako, smirena svojim namerama, ali sada su joj te zamišljene reči zvučale detinjasto i beznačajano. Morala bi nešto drugo da mu kaže i da prestane sa optužbama. Nina joj je ponekad prebacivala za ovo.

Adela uze svoje davnašnje „omas” nalivpero iz tašne i, iako ga je pre izlaska napunila crnim mastilom iz Betine mastionice, pretencioznim i hladnim u odnosu na plavo mastilo, počela je da piše na tankom listu za avio-pisma sedeći za poliranim drvenim stočićem „Novog kafića”.

Dragi moj Dado, sresti te posle toliko godina... ali nametljivo brbljanje sa susednog stola ju je sprečavalo da se koncentriše.

„Posle pedeset godina korumpirane vlasti...”

„Ostavljala su se otvorena vrata kuće, ostavljali smo ključ u bravi sa spoljne strane! *Nikada* krađe nije bilo!”

„A sada! Moraš da paziš i ko je iza tebe dok ideš ulicom.”

„Prekjuče, dok sam sa ženom šetao bulevarom...”

Zatvorila je nalivpero, presavila papir i brzo obukla kaput.

Pre izlaska bila je u iskušenju da priđe starom prijatelju svog oca i kaže mu: „Ja sam ćerka advokata Benjamina Bruna. Pozdrav od mog oca.” Ali ništa ne bi od toga, iako joj je odjekivao onaj podrugljiv stih koji ju je mnogo uznemiravao... *u nadi da smo svi već mrtvi, a da to ne znamo...*

Platila je i otišla.

I Palici se ponovo pojavio, ogroman i opsesivan.

Beleška o prevodiocu



Dragan Mraović (1947) pesnik i prevodilac, diplomirao je na Filološkom fakultetu u Beogradu, Odsek za italijanski jezik i književnost i francuski jezik. Piše za decu i odrasle i prevodi sa francuskog i italijanskog, ali i na italijanski jezik.

Preveo je s italijanskog više od 80 knjiga, među kojima se izdvajaju *Božanstvena komedija* Dantea Aligijerija, izbor i prevod celokupnih dela Ćakoma Leopardija, zatim *Dekameron* Đovanija Bokača, *Rasprave i matematički dokazi o dve nove nauke koje se bave mehanikom i lokalnim kretanjima* Galilea Galileja, *Isus iz Nazareta* pape Benedikta XVI, romani Rafaela Nigra, poezija Danijelea Ćankanea i Pijetra Aretina. Na italijanski je preveo je 59 knjiga, između ostalog i dela Desanke Maksimović, Branka Miljkovića, Milovana Vitezovića, Ljubivoja Ršumovića i Dušana Kovačevića.

Dobitnik je mnogih nagrada u zemlji i inostranstvu, među kojima su Oktobarska nagrada za književnost Grada Beograda za 1996, Zlatni beočug Kulturno-prosvetne zajednice Beograda za trajni doprinos kulturi za 1999, Vukova nagrada za 2004. i nagrada Pavle Marković Adamov, za životno delo, 2005 (Sremski Karlovci). Odlikovan je ruskom medaljom Nikolaj Fjodorovič Fjodorov (2010) i Viteškim krstom ruske Asocijacije vitezova. Odlukom Vlade Republike Srbije, donete decembra 2011, dobio je Priznanje za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi. Član Udruženja književnika Srbije i Udruženja novinara Srbije.

Živeo je i radio u Torinu i Bariju oko sedamnaest godina. Sada živi u Zemunu.

Ada Murolo
MORE PALICIJA

Za izdavača
Dijana Dereta

Glavni i odgovorni urednik
Aleksandar Šurbatović

Lektura i korektura
Dijana Stojanović
Snežana Palačković
(Klapna&Rikna)

Dizajn korica
Jana Vuković

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-026-8

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2015.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.131.1-31

МУРОЛО, Ада, 1949-

More Palicija/Ada Murolo; preveo s italijanskog
Dragan Mraović. – 1. Deretino izd. – Београд: Dereta,
2015 (Београд: Dereta). – 264 str.; 21 cm. – (Biblioteka
Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: Il mare di palizzi/Ada Murolo. – Тираж
1.000. – Бељека о преводиоцу: str. 259.

ISBN 978-86-6457-026-8

COBISS.SR-ID 217159692